

**ЄС: ВІД ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ДО ЦИФРОВОГО СОЮЗУ
КРАЇН-ЧЛЕНІВ**

Шнирков О. І.

д.е.н., проф., завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, керівник Центру досконалості Жана Моне
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Країни-члени Європейського Союзу та Європейський Союз у цілому активно розвивають цифрову економіку, яка стає поступово основою розвитку інших секторів економіки та суспільства у цілому. Економічна політика ЄС у сфері розвитку діджиталізації суспільств країн-членів одночасно спрямована на сприяння розвитку національних цифрових економік, формування Єдиного цифрового ринку, створення Цифрового союзу.

Стратегія соціально-економічного розвитку ЄС на період до 2020 р. «Європа 2020», яка була прийнята Європейською Радою у 2010 р., мала за мету розвиток 3 основних сфер: знання та інновації, стала економіка, вища зайнятість та соціальне залучення. Вона передбачала розвиток 7 флагманських ініціатив, серед яких важливе місце займає «Цифровий порядок денний для Європи». «Цифровий порядок денний» ЄС, у свою чергу, був структурований на 7 опорів, які формують основу цифрової економіки ЄС:

- створення єдиного цифрового ринку (зняття бар'єрів та створення єдиних правил для обміну онлайн послуг, єдиного простору онлайн-платежів, розвитку бізнесу, захисту споживачів ЄС у кіберпросторі);
- розвиток інтероперабельності і стандартів (підвищення сумісності ІТ-пристроїв, сховище даних та послуг);
- забезпечення безпеки користувачів онлайн-транзакцій (усунення загроз від шкідливого програмного забезпечення, протидія на європейському рівні кібератакам, розробка та впровадження правил захисту персональних даних);
- впровадження надшвидкого інтернету (досягнення швидкостей 30 Мбіт/с для всіх користувачів та 100 Мбіт/с щонайменше для 50 % користувачів інтернету до 2020р., прийняття комплексного плану радіочастотного спектру);
- інтенсифікація наукових досліджень та інновація (залучення

науковців, створення ефективної інфраструктури, фінансування, розширення координації країн ЄС);

- підвищення електронних навичок населення та зайнятих;
- застосування ІКТ у соціальній сфері [1].

У 2015 р. у розвиток Стратегії «Європа 2020» Європейська Комісія схвалила «Стратегію єдиного цифрового ринку для Європи» [2]. Єдиний цифровий ринок Стратегія визначає як ринок, де забезпечено вільний рух товарів, людей, послуг та капіталу і до якого фізичні та юридичні особи можуть отримати безперешкодний доступ та здійснювати онлайн-діяльність на умовах чесної конкуренції, високого рівня захисту споживачів та персональних даних незалежно від їх національної приналежності або місця проживання.

Стратегія концентрує увагу на трьох основних опорах Єдиного цифрового ринку ЄС:

- зняття бар'єрів для доступу споживачів та бізнесу до товарів та послуг через інтернет у межах ЄС;
- створення сприятливих умов розвитку цифрових мереж та послуг;
- сприяння максимальному росту потенціалу європейської цифрової економіки.

У свою чергу, реалізація першої опори передбачає 5 напрямків подолання бар'єрів для міжкраїнової електронної торгівлі в рамках ЄС. По-перше, розробка загальних правил транскордонної мережевої торгівлі. По-друге, більш ефективна та доступна за ціною поштова доставка фізичного товару в рамках ЄС. По-третє, запобігання геоблокінгу. По-четверте, покращення доступу до цифрового контенту з одночасним удосконаленням захисту авторських прав. По-п'яте, врегулювання податкового навантаження у сфері міжкордонного руху цифрового контенту та товарів.

Друга опора єдиного цифрового ринку ЄС складається з 4 напрямків. По-перше, Європейська Комісія вважає тут за пріоритет адаптацію правил у сфері телекомунікацій до вимог єдиного ринку. По-друге, перегляд нормативно-правової бази у сфері медійних послуг. По-третє, адаптація нормативної бази до платформ та проксі-серверів, боротьба з нелегальним контентом в інтернеті. По-четверте, підвищення рівня безпеки у процесі надання цифрових послуг та роботі з персональними даними.

Третя опора визначає три основні напрямки сприяння зростанню потенціалу європейської цифрової економіки. По-перше, подальший розвиток інформаційної економіки. По-друге, підвищення конкурентоспроможності шляхом міжопераційної сумісності та стандартизації. Нарешті, третій напрямок передбачає розвиток електронної

спільноти, яка забезпечує можливості для всіх рівнів.

З моменту прийняття Стратегії Єдиного цифрового ринку для Європи у 2015 р. країни-члени Союзу та ЄС у цілому досягли значних успіхів в її реалізації по всіх основних стовпах та напрямках. Такі дії охоплюють одночасно розвиток цифрової економіки в країнах ЄС у цілому, становлення власне Єдиного цифрового ринку ЄС, початок формування більш високого рівня цифрової інтеграції – Цифрового союзу ЄС.

В останні десять років Європейський Союз почав суттєво посилювати саме союзний рівень координації та регулювання внутрішнього цифрового ринку. У доповнення до Єдиного цифрового ринку Цифровий союз передбачає вже координацію економічної політики щодо розвитку цифрової економіки країн-членів ЄС.

Вже за станом на початок 2019 р. ЄС схвалив 28 з 30 законодавчих ініціатив, створив 35 нових прав та свобод у цифровій економіці:

- у 2016 р. було розроблено пропозиції для прийняття Директиви Європейським Парламентом та Європейською Радою щодо Кодексу європейських електронних комунікацій;
- у червні 2019 р. Європейський Парламент та Європейська Рада затвердили правила щодо забезпечення чесності прозорості онлайн-послуг для бізнес-користувачів [3];
- в ЄС з травня 2018 р. впроваджено нові правила також для онлайн-послуг транскордонної доставки товарних посилок;
- з 2020 р. впроваджуються також нові спільні правила захисту споживачів товарів онлайн;
- Комісія також готує нові правила для цифрових контрактів, відповідно до яких специфічні права покупця будуть захищені, якщо він отримує цифровий товар, який не відповідає попереднім умовам;
- з грудня 2018 р. нові правила ЄС електронної торгівлі забороняють онлайн дискримінацію на основі національності або місця розміщення (геоблокінг).

Суттєво посилює права захисту інтелектуальної власності на Єдиному цифровому ринку ЄС нова Директива Європейського Парламенту та Європейської Ради 2019 р. [4]. Нові правила, зокрема, передбачають зобов'язання онлайн платформ укладати ліцензійні угоди з правласниками з метою використання онлайн їх робіт та надавати їм пропорційну винагороду за це; стежити за тим чи не публікують їхні користувачі контент, на який поширюються авторські право. Директива також впроваджує виняток із захисту прав інтелектуальної власності для пошуку тестів та інформації з метою наукових досліджень; для цифрової

та транскордонної діяльності у сфері навчання з метою ілюстрації матеріалу.

Країни ЄС поступово зближують національні системи оподаткування у сфері електронних послуг. З 1 січня 2015 р. ПДВ нараховується та оплачувався за правилами країни знаходження споживача. Разом з тим, у зв'язку із суттєвою диференціацією податкових ставок ПДВ (17% – 27%) в країнах ЄС постачальники товарів при здійсненні транскордонних операцій вимушені реєструватися та сплачувати податок у кожній країні. Нові правила ПДВ на онлайн продажі передбачено впровадити з 2021 р.

У 2018 р. Європейська Комісія запропонувала нові правила оподаткування цифрової діяльності (Digital service tax, DST) [5], оскільки сучасні цифрові бізнес-моделі постійно відтворюють невідповідність між місцями (1) створення передумов отримання прибутку, (2) отримання прибутку та (3) сплати податків. Пропозиції Комісії передбачають, по-перше, реформування корпоративних податкових правил в країнах ЄС з тим, щоб прибуток був оподаткований за місцем його виникнення внаслідок надання онлайн послуг споживачам, по-друге, введення тимчасового податку в окремих країнах Союзу на основні види цифрової діяльності, які наразі не оподатковуються. При цьому цифрова платформа є платником податку та має «цифрову присутність» в країні, якщо вона відповідає хоча б одному з таких критеріїв:

- суми доходу у країні-члені Союзу перевищує 7 млн. євро на рік;
- має більш ніж 100 000 користувачів у податковому році;
- понад 3000 бізнес-контрактів на цифрові послуги укладається між компанією та бізнес-користувачами протягом податкового року.

Впровадження першої ініціативи означатиме реалізацію спільної реформи ЄС щодо правил корпоративного оподаткування, посилення союзного рівня реалізації цифрових послуг. Друга ініціатива спрямування в основному на непряме оподаткування цифрової діяльності, яка на даний час повністю знаходиться поза рамками податкової системи. Такий підхід буде можливий, поки не буде проведена спільна податкова реформа у цій сфері в ЄС і не будуть створені механізми для пом'якшення наслідків подвійного оподаткування. Податок буде застосовано до доходів з цифрової діяльності, в яких користувачі безпосередньо беруть участь у створенні вартості та яка наразі не охоплюється податковими правилами. Доходи для оподаткування визначено, зокрема, від:

- продажу реклами в інтернеті;
- цифрових посередницьких заходів, які дають можливість користувачам взаємодіяти між собою і можуть сприяти продажу товарів та послуг між ними;
- продажу даних, які створено з наданої користувачем інформації.

У цьому випадку критеріями для оподаткованими є:

- загальний світовий дохід за відповідний фінансовий рік перевищує 750 млн. євро;
- загальний дохід в ЄС протягом відповідного фінансового року перевищує 50 млн. євро.

Європейська Комісія також рекомендує розмір відповідного цифрового податку у 3%. Цей податок називають ще податком GAFM за першими літерами назв компаній Google, Apple, Facebook, Microsoft, на оподаткування доходів в ЄС яких і спрямовано, перш за все, цей захід країн ЄС.

Оскільки на початок 2019 р. спільна податкова реформа ЄС у цифровій сфері не прийнята (4 країни відступили проти), окремі країни ЄС почали використовувати другу ініціативу Європейської Комісії. Так, влітку 2019 р. Президент Франції підписав закон про цифровий податок у розмірі 3% з доходів технологічних гігантів, який фіксує два критерії оподаткування: світовий дохід більше 750 млн. євро та обсяг продажу цифрових послуг у Франції більше 25 млн. євро. Великобританія передбачає з квітня 2020 р. ввести аналогічний податок від надання цифровий послуг у пошукових сайтах, платформах соціальних мереж та онлайн ринках у розмірі 2% (критерії оподаткування: світовий дохід більше 500 млн. ф. ст., у т.ч. 25 млн. ф. ст. дохід від споживачів Великобританії). Австрія, Італія, Польща та Чеська Республіка також готується до впровадженням «цифрового податку».

Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку та Цифрового союзу ЄС є одним з основних пріоритетів як економічних відносин країни з Союзом, так й входження України у світову цифрову економіку. Європейська Комісія, зокрема, у 2019 р. запропонувала міжнародний проект допомоги Україні обсягом 25 млн. євро для розвитку цифрової економіки та електронного урядування. Адаптація цифрової економіки України до основних засад та регуляторних правил Єдиного цифрового ринку та Цифрового союзу ЄС в сучасних умовах стає суттєвим фактором динамізації економічного розвитку країни у цілому.

Список використаних джерел:

1. Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: [https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET EN BARROSO%20%20007 - Europe 2020 – EN version.pdf](https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET_EN_BARROSO%20%20007 - Europe 2020 – EN version.pdf).

2. A Digital Single Market Strategy for Europe. Brussels, 6.5.2015. Com (2015). 192 final (SWD(2015) 100 final). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2015%3A192%3AFIN>.

3. Regulation (EU) 2019/1150 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on promoting fairness and transparency for business users of online intermediation services (Text with EEA relevance) PE/56/2019/REV/1. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.186.01.0057.01.ENG&toc=OJ:L:2019:186:TOC.

4. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text with EEA relevance.) PE/51/2019/REV/1. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>.

5. Proposal for a Council directive on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services. Brussels, 21.3.2018 COM (2018)148 final. URL: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/EN/COM-2018-148-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.